

Nagyra becsüli a kozák a tiszteletet s dicsőséget. A banduristák (népdalnokok) énekei rendszeren e szavakkal végződnek: „és hirneve nagyon el fog terjedni, testvérek, fiatalok s vitézek közt.“ Vagy: „Ha el is múlnak a zaporogok, de dicsőségük örök időkre fenn fog maradni.“ Egy másik dalban pedig így: „Sohasem fog elenyészni, sohasem fog elsülyedni a kozákok hirneve.“

Mihelyt a táborba indulásra jel adatott, mindenki a hadhoz sietett. Senkisémet vonult vissza e hősi tiszttől. Hiába karolja át az aggódó anya távozó fiát, hiában kéri őt a honnmaradásra, s állítja szeméi elé a közel halált: ő elmegy. „Sas a kozák, nem kötheted meg szárnyait.“ De ki ezen kötelességtől magát elvonja, az mindig gúnytárgya lesz társainak. Ez azonban ritkán történik. Mert ha még gyalog kellene is elmennie, bármennyire káromoljon és sirjon anyja, s tagadja meg tőle szülői áldását: ő mégis indul az ellenség ellen. — A legnagyobb bűn a csatából megszökés volt. „Inkább halálba rohanni, mintsem a dicsőséget lábbal tapodni,“ ez volt jelszavuk. Háború idejében dráko törvény uralkodott. A ki lovát elhagyá lopni, békóba vettetett. Nagyobb bűnkövetések korbáccsal fenytettek. A legnagyobbakra felkarózás vagy nyársravnás volt szabva. Árulás mindig halállal lett büntetve, s az áruló sirja átkokkal elhalmozva. — Búcsuzva „kedves nemzetétől,“ minden világírány felé meghajtja magát, egy maroknyi hazai földet vesz, melyet egy kereszttel együtt mellén hord. Ezután lóra ül, szomorúan, „mint a juharfa,“ lehajol a nyereghez, s a kozák szive mozog, mint a haboktól megingatott fagyökér; szeméi keservesen könnyeznek. Lassan üget paripája a hegységen át; szeméi előtt fekszik a tarka vidék, a messzetáruló síkság. Bárhova veti tekintetét, minden idegen előtte, s szívét vágyódás fogja el. Megy, bolyong a kozák hegyen-völgyön át, s alatta lova komorúl. „A kozák a szélhez fordul és kéri, hogy fújja a hazai föld felé üdvözléteit; de a szél nyugodtan áll. — A zöld ligetbe érkezik és ijedten repül fel minden madár. Ekkor a vitéz kéri a szarkát,

hogy vinné hazájába üdvkivánatát, de az is más irányba repül. Nem jön senkisémet Ukrajnából, senki oda nem megy.

A kozákok búcsudalai kedveseiktől kétségtelen a népköltészet legjelesb termékeihez tartoznak. Mély, benső érzést árúlnak el, mely a kedvesre való legceskélyebb visszaemlékezés alkalomával föl-föléled. Mélóság s reménytelenség lengnek át minden kozák-dalon s közös alapjellegűket képezik. Ritkán beszéltek azokban szerencsés visszatérés. Ha az anya távolról megpillantja a hazatérő kozákok porfellegeit, leányával azajtó fele siet a kedves fiú elé. Most jön egy szekér a kozák kitajkájával fedve, és hátul hozzákötve ballag hadilova. „Nem láttátok sólymomat, az én kedves fiamat?“ kérdezi az anya.

„Az ugyan a te fiad, a ki hét lengyelt megölt, s a nyolcadiknál fejét meghajtotta, (meghalt)“ — felelik a kozákok. Fájdalma érzetében az anya földre veti magát, de minthogy a haretársak elbeszélnek neki fia hősiességét, mindnyájukat meghívja magához. „Most igyatok s éucjeljete, kedves kozákok, ifjak és urak; örüljete s adjátok meg fiamnak a végtiszteletet.“

Az idegen földön bekövetkező halál legremületesb a kozákra nézve, a hol szeméit a haldokló felnyitá s nem látá

Sem atyját, sem édes anyját,
Sem azt, ki őtet eltemetné,
Sem, ki majd a harang szavát
És sirását utána küldné.

A kozákok főelemeinek egyike a „társaság.“ Barátság, testvériség s egyetértés volt alapja hősi szövetségüknek. Dalaikban „testvérek és társaknak“ hívják magukat a kozákok, kik egymás fölött kölcsönösen örködnek s hiven védik a közös anyát: Ukrajnát. Búban s örömben közösen osztottak. „Vigad a kozák testvéri körben;“ dúsan ömlik a pálinka s iszik testvérei egészségére, kik telt pohárral felelnek neki. Ekkor elfelejt a kozák minden előbbi búbánatot s örvend a testvéri szereteten.

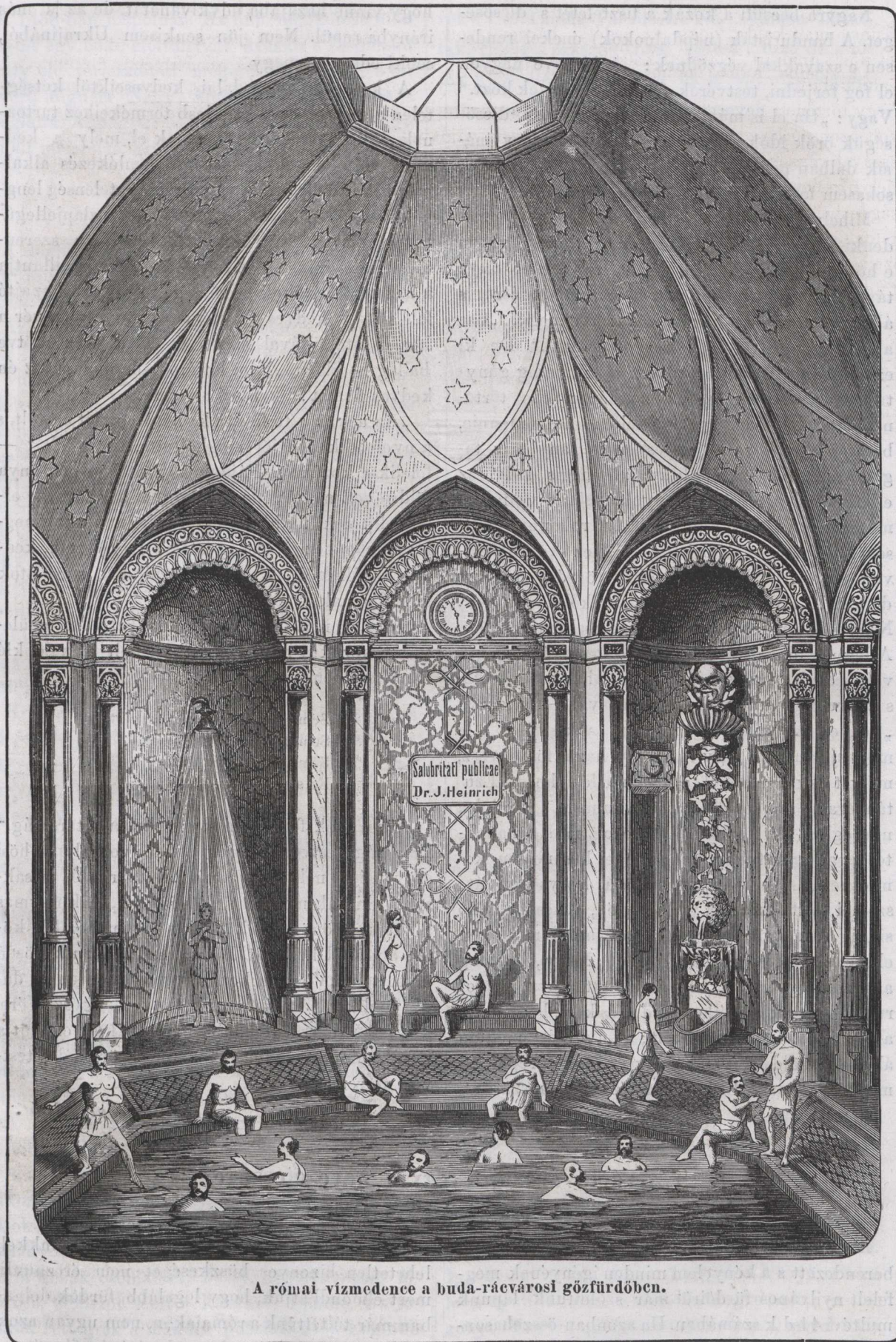
Koricsóner Lipó.

Testvérfővárosunk egyik nevezetessége.

(Gőzfürdők a budai Rác-fürdőben.)

A régi görögök és rómaiak roppant fényüzéssel berendezett s a kényelem minden igényének megfelelő nyilvános fürdőiről már szólottunk lapunk múltévi 44-dik számában. Ha azonban összehasonlítjuk a régi írónak ama fürdőkről fennmaradt

tudósításait saját buda-rácvárosi gőzfürdőinkkel, lehetetlen bizonyos büszkeséget nem éreznünk, mert elmondhatjuk, hogy legalább fürdők dolgában már túltettünk a rómaiakon, nem ugyan azok nagyságát, de célszerű berendezését és fényét te-

A római vízmedence a buda-rácvárosi gőzfürdőben.

kintve. E gőzfürdő valami káprázatos varázslatnak látszik, mely gyönyörrel tölti el a szemet, élve az idegeket s mintha túlvilági kéj ringatna bűvös álomba, kábító mámor vesz rajtad uralmat,

katársunk pedig, midőn ez intézetet megnyitották, oly helynek nevezé azt, „melynek fölékítésére költségzet, ipar és művészet versenyre keltek, hogy egy merész képzelődés eszményét megteremtsék ;

A langyos zuhanyok a buda-rácvárosi gőzfürdőben.

ha fokonkint magadba szived a kéjt, melybe e fürdő tündéri fénye s élvezete átringatja idegeidet, — írja egyik női lap szerkesztője ; saját mun-

oly tündéri ezeregyészakai fényvel földsiszesített helyiség ez, minőkkel sem Róma büszke cacsárjai, sem kelet dolyfős szultánjai nem birtak soha.“

Lapunk szűk tere nem engedi, hogy a *Heinrich* doktor által ujonnan s pompásan átalakított egész fürdőt leírjuk, mi csupán a ritka izléssel berendezett férfi-gőzfürdő ismertetését tűztük ki célunkúl, mint oly intézményt, mely testünk edzésének, s egészségünk föntartásának, netaláni betegségekben pedig az egészség visszaszerzésének orvostanilag is elismert legbiztosb és leghelyesb eszköze, és a „Rácfürdő“ fénypontját képezi.

Már az első belépés az úri gőzfürdő előtermébe pompás és meglepő látványt nyújt. Ez egy diszes terem, mely nagy tükrökkel van ékesítve, a cifra talajt szőnyegek borítják s kényelmes pamlagok kínálkoznak ülésre. E központból jobbra s balra 150 vetkező nyílik, melyek a legnagyobb kényelemmel vannak ellátva. Mindenik vetkezőnek felülről rácsozata van, melyen át a világosság bejő, mert ez egész helyiség főjellege a kedélyre jótékonyan ható világosság.

Az ajtók kívül és belül számmal vannak ellátva, szintugy a kulcs, melyet a lyukon átfűzött zsineggel kötényére kötve hordoz a fürdővendég. A fűtőtermek ajtajáig szőnyegen haladunk mindennütt.

A nagy medencével ellátott mór-izlésü terembe vaskeretü nagy üvegajtók közé helyezett kis pitvaron át jutunk; a terem nagy terjedelmü, s felülről bőven van világítva. A terem magas kupját 16 oszlop tartja, melyek közt négy magas fulke van, s ezekben a test kényelméhez mért vörös márvány divánok, s ezek mögött langyos zuhanycsatornák vannak. A nagy-medence a terem közepét foglalja el, s tiszta vizén át diszlik a fenék csillagokból színesen kirakott talaja. A medence majdnem 1000 köbláb gyógyvizet tartalmaz, s az építés alkalmával újra felfedezett Mátyás forrásból rövid idő alatt magától megtelik.

(Vége köv.)

A medve-fóka.

Az állatország emlőseinek ismét egyik érdekes alakját mutatjuk be a borjúfókában. A fókák családjának szokásaiban sok hal-szerű van; testalkatuk jobbadán esetlen; lábaik rövidek s inkább úszásra, mintsem járásra alkotvák; fejük gömbölyded, az emberéhez hasonló, fülük apró, orruk széles, szemük nagy és ragyogó, nyakuk arányos s mellük sokkal kifejlődöttebb, mintsem a legtöbb fajnál hal-alakban végződő alsó testük.

A fókák fajai nagyságra nézve nagyon különböznek egymástól, de van köztük három ölnél hosszabb is. Gyéren szőrös bőrük színe is különböző, mert majd fekete, majd fehér, sárga, barna, szürke vagy tarka. Lábaik csontalkara ép olyanok, mint más emlősöké, csak hogy bőrburokjuk testükkel egészen egy tömeggé alakítja, úgy hogy csak hatalmas karmaik látszanak, melyek úszóhártyákkal vannak egymáshoz kötve. Mind a négy lábuk hátrafelé irányult s ez is mutatja, mi-kép úszásra utalvák.

A fókák aránylag roppant nagy agyvelővel bírnak s e tekintethen hamis a természettudósok azon állítása, hogy a lények szellemi képessége agyuk nagyságával van arányban. Ezenkívül még két jellemző sajátsággal bírnak, melyek közül eddig csak az egyik van tökéletesen megfejtve; először ugyanis nyelvük vége — miként a kigyóké — két ágba szakad; másodsor pedig két szivkamrájuk (foramen ovale) összekötő nyílása nyitva van, míg ez egyéb emlősöknél születésük után azonnal bezáródik. Szivük ilyen

alkata teszi lehetségessé, hogy vérük a sziv egyik kamrájából közvetlenül a másikba menjen át, minek következtében lélekezés szüksége nélkül hosszabb időre merülhetnek alá a vízben.

A fóka társas állat, s a hol él, rendszeren kisebb-nagyobb csapatokban mutatkozik. Találhatni őt minden éghajlat alatt, legnagyobb számmal azonban mindazáltal az északi tengerekben. Az oly vidékeken, hol az apróbb halak, különösen a heringek tanyáznak, a fókákat is roppant számban, sokszor ezer számra láthatni életünni. Ösztönük-nél fogva ezen állatok csak jó időben vadásznak a halakra, ha azonban vihar közelg, kimásznak a partokra, mintha tudnák, hogy ilyenkor ott biztonságban vannak legkegyetlenebb üldözőik: az ember elöl.

A fókák nagyon kósza természetűek, s talán egyedüliek a négylábúak közt, melyek a föld egyik sarkától a másikáig vándorolnak. Ilyenkor nagy karavánokban szoktak utazni, új tanyázó helyet, új halászterületet keresve. Grönland északi partjairól például minden szeptemberben eltávoznak s csak a következő júliusban térnek oda vissza.

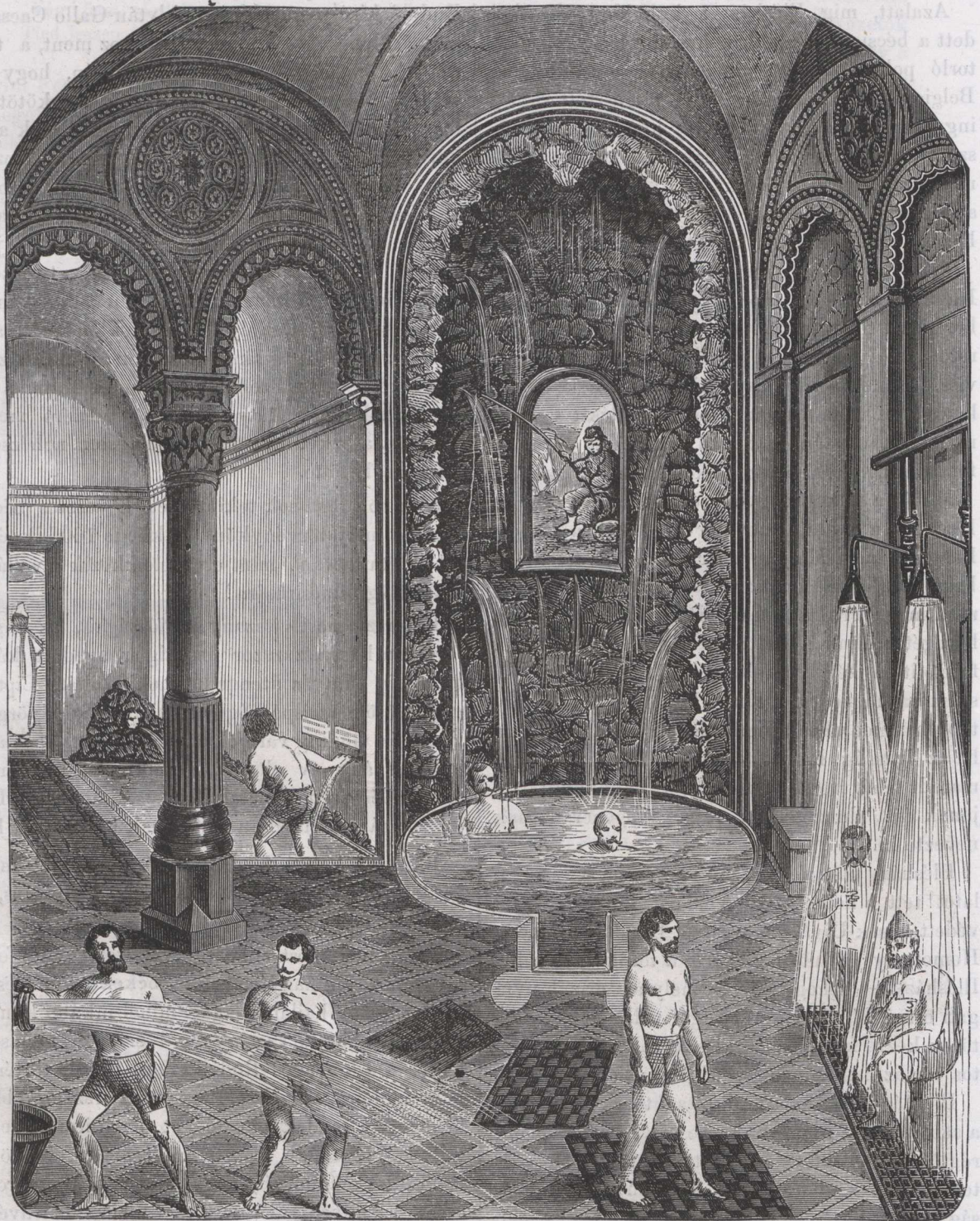
A fókák mekegése nagyon hasonlít a birka vagy borjú hangjaihoz; hangjaikban vannak azonban oly változatok is, melyek majd kutyaugatáshoz, majd meg macska-nyávogáshoz hasonlítanak.

Bármily barátságosak és társaságkedvelők is a fókák különben, — párosodásuk idejében azon-

kodni képtelen Rudolfot Prágában a magyar korona átadására kényszerítette.

1608. év júliusában a felső-magyarországi rendeknek Kassán tartott gyülekezetében elnö-

Kihirdetettvén az 1608-ki koronázó országgyűlés, Illésházy itt oda törekedett, hogy a néhány évvel ellene hozott ítélet törvénytelennek nyilváníttassék. Előbb azonban a királyválasztás ügye

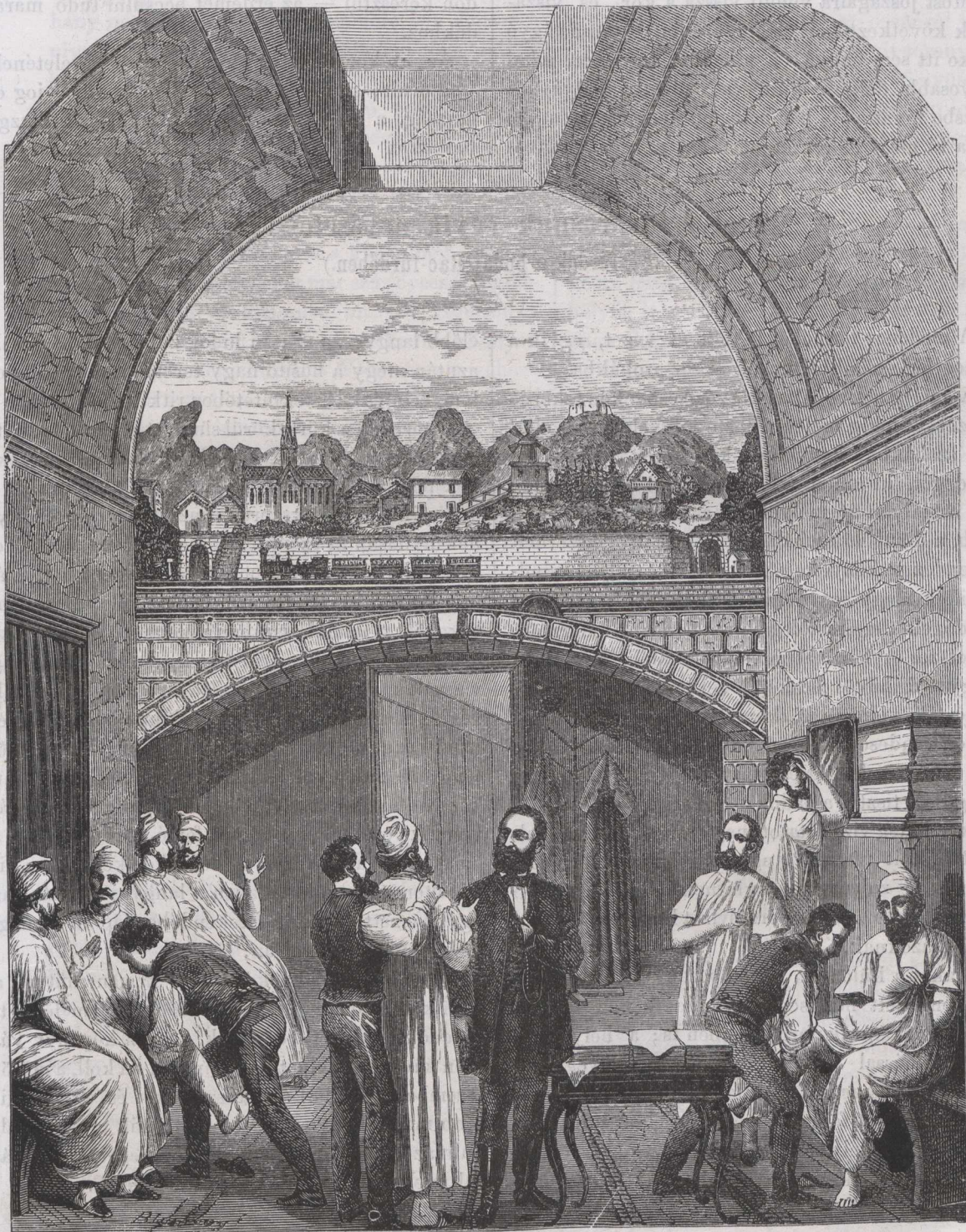
Hideg zuhanyok a buda-rácvárosi gőzfürdőben. (Szövege a 150. oldalon.)

költ. Itt kötötte meg az erdélyi fejedelem : Báthory Gábor tanácsosaival a szerződést, Mátyás és a fejedelem között.

vette igénybe tevékenységét. A rendek egy része ugyanis mindaddig nem akará Mátyást királynak koronáztatni, míg a protestáns rendek vallási sé-

relmei nem orvosoltatnak. De most is, mint többször ezelőtt, Illésházy István segíté ki Mátyást a zavarból. A rendek gyülekezetébe lépén, remek beszédével kiegyenlité a surlódásokat s oly ha-

Ennyi, a nemzetnek és királynak tett érdemei után végre Illésházy István is elvette méltó jutalmát, mert a rendek a királyválasztás után őt egyértelemmel nádorrá választották, s a 23-ik tör-

Törülköző terem a buda-rácvárosi gőzfürdőben. (Szövege a 150. oldalon.)

tással szólott, hogy a főherceg Nagy-Mátyás óta nem ismert lelkesedéssel s egy szívvel-lélekkel választatott királylyá.

vénycikk szerint pedig azon ítéletek, melyek a törvénytelen bírák által ellene hozattak, semmieseknek nyilvánítottak.

Megjegyzésre méltó, hogy hagyomány szerint, midőn Istvánfy Miklós, volt nádori helytartó, Illésháznak nádorrá lett választatásáról értesült, boszujától tartva, annyira megijedt, hogy a nagy nevű történetirót szélhűdés érte.

Most jószágaira vonult vissza a kor- és viszályok következtében elaggott férfit, de tenni vágyó lelke itt sem hagyá őt pihenni. 1609-ben némi súlyosabb dolgok elintézése végett Mátyás őt Bécsbe hivatta; ő, bár betegen, megjelent, s ott adta ki nagy lelkét május 5-én, a bécsi, zsitva-

toroki békekötések, a pozsonyi szövetség és Mátyás királylyá választatásának főszközlője.

Lelkes özvegye a bazini templomba takarítatá el hamvait. Itt nyugosznak tetemei ama férfinak, kinek lelke átviláglik három sötét százon keresztül — az érdemet becsülni tudó maradékhöz.

Az utókor méltán rakja sírjára kegyeletének koszoruit, s méltán magasztalja, mint a jog és igazság, a vallási és nemzeti szabadság buzgó bajnokát.

Timkó József.

Testvérfővárosunk egyik nevezetessége.

(Gőzfürdők a budai Rác-fürdőben.)

(Vége.)

A medence terméből kétféle út vezet, egyik a meleg lég-szobákba, másik a gőz-szobákba.

A meleg légszobákat kigyózó csöveken tekergő gőzzel 32 fokig melegítik, s e kényelemmel ellátott szobákban kényelmes karszékek fogadják a vendéget, ki innen 5—15 pernyi időzés után pár osztályon át, melyekben a lég fokokint hűtebb, a dörzsölő szobába megy. Itt őt célszerűen berendezett kényelmes fekhely áll, melyek mind-egyikéhez egy-egy dörzsölő van alkalmazva, ki a vendégeket szakértőleg beszappanozza, ledörzsöli, és tetszés és kíváncsi szerint lekeféli. Miután itt langyos és hűvös fecskendővel lemosták és lepermetezték volna, a gőzkamrába megy. Ezek egyikében rendszeren 34—35 fok, a másikban 37—38 fok melegség és gőz van. Mindkét kamara világos és tiszta, a padok fekvésre fapárnákkal, s ezeken hideg vízbe itatott nagy szivaacsca vannak ellátva, mit részint langyos, részint hideg vizet permetező zuhanyok enyhítnek, s minden 4—5 percben behozott friss forrásvizet kínálnak üdítőül a szomszédoknak.

Órákat a különben is pompásan és kényelemmel rendezett helyiségek mindenikében lelünk, még a gőzkamrák forró légében is; a helyiségeket egymással mindenütt vaskeretű üvegajtók kapcsolják össze, s a járatlanokat minden ajtón magyar, német felirat világosítja fel az iránt, minő terem az, mely előtt áll.

Mielőtt a gőzkamrákat odahagyná a vendég,

előbb langyos, s azután hideg zuhany alá, és csak azután megy a hűsítő nagy terembe, mely kényelem, csín és izlés tekintetében ritkítja párfját.

E teremben köröskörül simított gránitból rakott és kerített medencék vannak alkalmazva, melyeknek pompás keretét tengeri kagylók képezik, s az egyik felett nagyszerű terménykőbarlang, melynek nyílásán át szép, természetes vizesés ömlik le, s csöppjei a köveken megtörve permeteznek alá, míg kívülről kellemes zene hangzik le. A medencék közt a falak hosszában különböző mérsékletű és öblü zuhanyok, permetegek, valamint vastag vizszálak, oldal-, felső- és alsó lövelléssel vonulnak végig; vannak olyanok, melyek kényelmes ülésel kínálkoznak s a ráülőt egyszerre alulról és felülről jövő bő zuhanyok hűtik. Ez zuhanyok langyosan kezdve, fokokint a leghidegobbig, minden fokon át vannak vezetve, úgy hogy a forró gőzből kijöve, a langyos zuhanyokon és medencéken kezdjük, s hidegeken végezzük. Közben a langyosak után az ugynevezett kápolna-fecskendőbe lép a vendég, mely roppant erővel bír.

Miután a test itt tökéletesen ki van hűtve, a törülköző szobába megy a vendég, hol melegített lepedőkkel testét ledörgölik, vászon köpenyt, vászon süveget és cipőt kap, s innen, ha kell, a műtőterembe megy, hol a tyukszemeket és egyéb kisebb műtéseket igen ügyesen végezik e célra alkalmazottak. Hirlapokat is talál eleget, s olvasásuk mellett kényelmesen szórakozhatik.

Az eddystonei világító torony az angol partokon, a mult februáriusi viharok alkalmával.

A mi politikai hírlapjainkat is megjárta mult hó végén azon angol távirat, hogy a februáriusi viha-

rok az eddystonei angol világító tornyot összerombolták. E világító torony a mult század legnevezte-